

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Le transculturalisme des créations littéraires franco-persanes depuis les années 1980

Daneshvar Tehranizadeh, E.

Citation

Daneshvar Tehranizadeh, E. (2014, November 4). *Le transculturalisme des créations littéraires franco-persanes depuis les années 1980*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/29665>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/29665>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/29665> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Daneshvar Tehranizadeh, Esfaindyar

Title: Le transculturalisme des créations littéraires franco-persanes depuis les années 80

Issue Date: 2014-11-04

Samenvatting

In dit proefschrift, getiteld *Le transculturalisme des créations littéraires franco-persanes depuis les années 80*, onderzoeken we een nieuwe categorie van literatuur. Deze is gevormd in Frankrijk door Iraanse auteurs in ballingschap na de Islamitische revolutie van 1979. Deze revolutie is van essentieel belang voor het ontstaan van deze werken, daar zij ingrijpende sociale en politieke veranderingen tot gevolg heeft gehad. Een groot deel van de Iraanse intelligentsia zag zich genoodzaakt het land te verlaten en uit te wijken naar Europese landen en elders. Het werk van hen die zich in Frankrijk hebben gevestigd, verdient in het bijzonder de aandacht, omdat het beeld van Frankrijk altijd al van invloed is geweest op het Iraanse denken. Ondanks de moeilijkheden van de ballingschap, zijn deze auteurs gedurende drie decennia doorgegaan met schrijven en hebben ze hun techniek en thematiek op een opmerkelijke wijze weten te ontwikkelen. In het algemeen kunnen we zeggen dat ze de ‘ballingschapsliteratuur’, getekend door persoonlijk leed en nostalgie, zijn overstegen en tot een expansieve en transculturele ‘Frans-Perzische literatuur’ zijn gekomen. Deze literatuur, heeft een eigen stem; zij toont de progressieve culturele hybriditeit van de auteurs.

Om te beginnen beleven de auteurs de moderniteit op een concrete manier in de democratie van het gastland. Naarmate de integratie vordert, plaatsen het moderne gedachtegoed en de waarden van de laïciteit zich recht tegenover het Islamitische traditionalisme van het geboorteland. Vervolgens vindt, aan de hand van deze literatuur, voor het eerst een kritische introspectie plaats van de eigen culturele wortels, zowel op individueel als collectief vlak. Een proces gerealiseerd langs de maatstaf van de nieuwe samenleving. Tenslotte nemen we door de analyse van met name de romans het ontstaan van een nieuw literair fenomeen waar, dat elementen uit beide talen en culturen kiest en met elkaar vermengt.

Voor het onderzoek hebben we negen Frans-Perzische auteurs uitgekozen van wie de creativiteit binnen de door ons gestelde richtlijnen valt. Bij de samenstelling van ons corpus hebben wij vervolgens bij ieder van hen hoogstens twee werken geselecteerd. We hebben de autobiografische aspecten van deze romans onderzocht om een beter inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de visie en het discours van de auteur. Dit verschaft ons concrete informatie over het ontstaan van de transculturele creativiteit. Aangezien de autofictionaliteit een tekenende dimensie van de werken representeert, hebben we interviews afgenomen met een aantal auteurs om het onderzoek compleet te maken. Op deze manier, hebben we de collectieve dimensie van hun creativiteit, gebaseerd op het leven in Frankrijk, nader kunnen belichten. Tevens heeft het ons in staat gesteld het proces van de intellectuele hybriditeit beter te begrijpen. We hebben geconstateerd dat er een nauwe band bestaat tussen drie interactieve krachten die werkzaam zijn in de totstandkoming van het literaire transculturalisme: de wederopbouw van de identiteit van de auteurs, de evolutie van de ballingschap en de technische parameters van het literaire werk.

Onze analyse is voornamelijk gebaseerd op de romans en wordt aangevuld door een theoretisch kader van sociaal-culturele en literaire aard. Het proefschrift is opgebouwd in drie delen. Het eerste deel schetst de culturele en politieke achtergrond van Iraanse intellectuelen door de geschiedenis heen, waar vanaf het begin van de 20e eeuw de invloed van de Franse taal, cultuur en de traditie van de laïciteit zichtbaar is. Hieruit ontstaan voorvechters van de moderniteit, genaamd ‘Rowchanfekrs’ (de Verlichten). Deze kapitale omwenteling werd geconcretiseerd met de ‘Révolution constitutionnelle’ van 1906, die als doel had een einde te maken aan de monarchie en een parlement in te stellen. Voor het eerst ontstaat hier binnen de intellectuele elite het idee om politieke vrijheid op te eisen door middel van een democratisch parlementair systeem. Deze moderne beweging wordt uiteindelijk onderdrukt en vervolgens kent het land een aaneenschakeling van autoritaire regimes. Desondanks blijven de beginselen van moderniteit en laïciteit bestaan in het gedachtegoed van de Frans-Perzische auteurs en zullen ze een bijdrage leveren aan het transculturele karakter van hun werken. De revolutie van 1979 die omslaat in het Islamisme vormt een kentering in de geschiedenis van het land en veroorzaakt de expatriëring van deze generatie schrijvers die deze gebeurtenissen tot hun ‘onderzoeksgebied’ hebben gemaakt.

In het tweede deel onderzoeken we de integratiemodaliteiten van de auteurs in Frankrijk: het hebben van een baan, het leren van de taal, de verhouding tot de ander en de nieuwe maatschappij. Aan de hand van de autoficties onderzoeken we hoe hun identiteit gereconstrueerd wordt. Opvallend is dat hun sociale ontwikkeling uit verschillende fases bestaat, die hun weerslag vinden in het literaire werk. Het contact met nieuwe waarden leidt tot een progressief veranderend wereldbeeld dat we weerspiegeld zien in gemeenschappelijke literaire elementen. Zo vinden we in vrijwel alle werken van de eerste tien jaar factoren terug als nostalgie, de monoloog van de narrateur, alomtegenwoordigheid van het verleden en het geëngageerd afkeuren van het politieke regime. Bovendien uit het auctoriaal discours forse kritiek op de Islam als godsdienst en het islamisme als politiek systeem. Op sociaal gebied weerspiegelt het werk van deze periode de multiculturele Franse samenleving, bestaande uit een nevenschikking van etniciteiten, talen en culturen zonder echte onderlinge interactie. De romans van Taraghi en Meskoob zijn typische voorbeelden van deze fase die zich nog verder zal ontwikkelen. Vanaf de jaren '90 zien we dan ook een meer geaccentueerde dialogische en polifonische dimensie in hun werk ontstaan. De narratieve tijd en ruimte vallen op hun plaats en de protagonist treedt in dialoog met de ander. Dit zien we bijvoorbeeld in het tweede deel van Meskoob's trilogie alsmede in de nouvelles van Chafiq. Tevens wordt de intrige naar Frankrijk verplaatst, zoals in *Adieu Ménilmontant* van Erfan. Er bestaat zodoende een parallellisme tussen het schrijven enerzijds en de sociale ontwikkeling richting het interculturalisme anderzijds, waarbij in de romans het mutisme en monologisme worden vervangen door communicatie en dialoog. De dialoog wordt het embleem van de integratie van de auteurs die sociale vooruitgang boeken, terwijl hun geschriften het proces van hybridisering inleiden. Toch blijven er nog wel ‘conflicten’ en misverstanden bestaan, die zich niet meer uiteten in een categoriale verwerping, maar in een poging tot uitwisseling.

Tenslotte leggen we in het derde deel de focus op het begrip ‘literair transculturalisme’, door middel van een grondige analyse van de romans. Dit begrip wordt vooral in het kader van de creativiteit en het intellectuele bewustzijn gedefinieerd. Wij poneren daarbij een driedeling van het Frans-Perzische transculturalisme.

Ten eerste het ‘kritische transculturalisme’, vaak van (auto)ironische aard, dat een nieuwe beschouwing schetst van het ‘zelf’ en de ‘ander’. De scherpzinnige, hybride blik distantieert zich op een luchtige manier van sociaal-culturele eigenaardigheden. Vervolgens bespreken we het ‘antagonistisch transculturalisme’, dat sociaal-culturele paradoxen naar voren brengt. Hier staan confrontaties en crises centraal. Zodoende dringen de auteurs door tot de kern van de antagonismen van de Islamitische traditie in verhouding tot de moderniteit. Ditmaal niet om zich politiek te verzetten, maar om de wortels en de impact van deze tegenstellingen op hun identiteit en hun geschiedenis te vinden. Tegelijkertijd resulteert dit in een opening naar antagonismen van meer universele orde. De laatste categorie is het ‘fusionele transculturalisme’. In dit kader overstijgen de romans het conflict en bereiken ze de harmonieuze vermenging van een vernieuwende verbeelding. Dit heeft als resultaat dat elementen van de twee culturen zich verenigen in een subtiele narratieve en linguïstische vorm. De klassieke poëzie, de miniatuur en andere typisch Perzische concepten vermengen zich met moderne, westerse uitdrukkingvormen zoals het stripverhaal, de detective of de postmoderne roman. De grenzen vervagen en bijzonderheden maken plaats voor een universele esthetiek. De Frans-Perzische literatuur vindt uiteindelijk haar essentie en autonomie ten opzichte van de vergankelijke contingenties van een land, een tijdperk.